
Državni izpitni center

SPOMLADANSKI ROK

EKONOMIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sobota, 5. junij 2004

SPLOŠNA MATURA

IZPITNA POLA 1**PRAVILNI ODGOVORI
IZBIRNIH VPRAŠANJ**

številka vprašanja	pravilni odgovor
1	C
2	D
3	C
4	D
5	E
6	D
7	C
8	B
9	A
10	A
11	C
12	C
13	D
14	C
15	B

številka vprašanja	pravilni odgovor
16	B
17	E
18	C
19	A
20	D
21	C
22	D
23	B
24	B
25	C
26	D
27	A
28	C
29	D
30	C

IZPITNA POLA 2

A01

EKONOMSKI PROBLEM IN TRANSFORMACIJSKA KRIVULJA

Rešitev:

Literatura: M. Glas, Ekonomija 1, 2002, str. 10–15, 45, 122–131.

- a) Pojasnite, zakaj je kolo kljub velikanski proizvodnji več kakor sto milijonov koles na leto relativno redka dobrina in kako se ta relativna redkost kaže v tržnem gospodarstvu.

Kolo je relativno redka dobrina, ker je razpoložljiva količina koles manjša od potreb po njih.

..... 1 točka

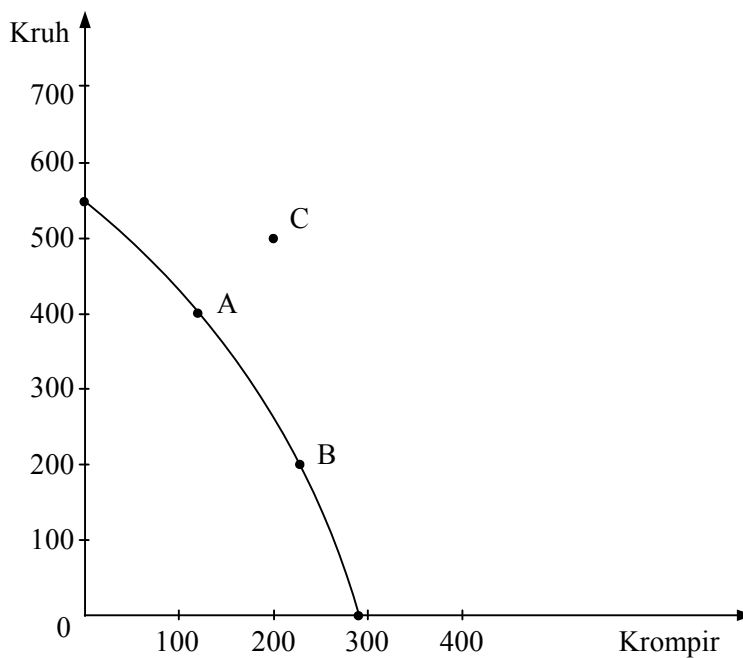
Relativna redkost koles se v tržnem gospodarstvu kaže v tem, da moramo za kolo plačati določeno ceno, če ga želimo imeti. .... 1 točka

- b) Navedite zaporedje faz, v katerih poteka proces gospodarjenja.

Proizvodnja - razdelitev - menjava - potrošnja.

Za vse štiri faze, navedene v pravilnem zaporedju ..... 1 točka.

- c) Spodnja slika prikazuje krivuljo alternativnih možnosti proizvodnje (transformacijsko krivuljo) za proizvodnjo kruha in krompirja za državo Levonijo.

- Pojasnite, kaj nam pokaže transformacijska krivulja

Krivulja nam pokaže, kakšne so mogoče količine proizvodnje dveh dobrin (krompirja in kruha), ki jih v tem gospodarstvu lahko proizvedemo, če kar najboljše in popolnoma izkoristimo vse razpoložljive proizvodne dejavnike..... *1 točka*

- S podatki, ki ste jih odčitali s slike, dopolnite besedilo:

Država Levonija lahko proizvede največ 550 enot kruha.

Če proizvede 300 enot kruha, lahko proizvede še največ 190 enot krompirja. Če država premakne svojo izbiro iz točke A v točko B, bo povečala proizvodnjo krompirja za 100 enot. Alternativni stroški te dodatne količine krompirja znašajo 200 enot kruha.

Za vsak pravilno naveden podatek..... 1 točka.

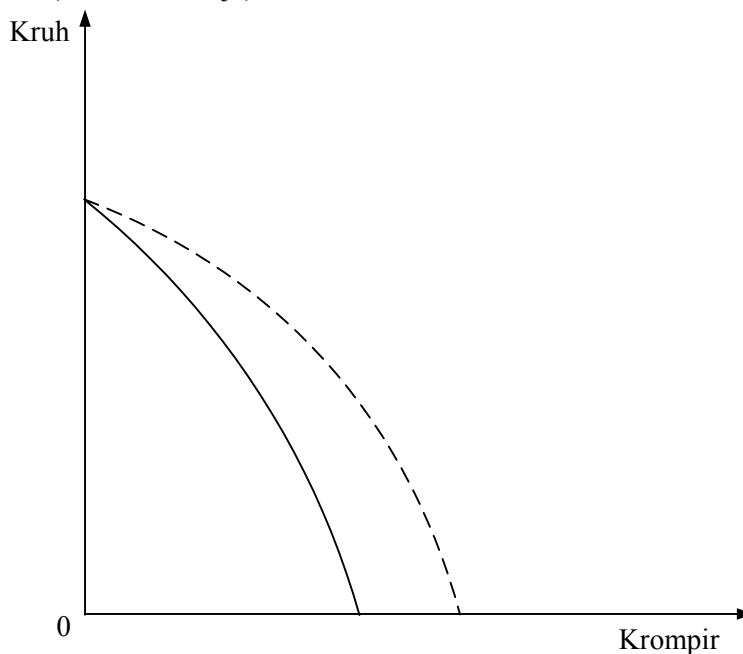
- Pojasnite, zakaj Levonija ne more proizvesti kombinacije dobrin, ki jo prikazuje točka C.

Država nima dovolj proizvodnih dejavnikov ali produktivnost proizvodnih dejavnikov je premajhna za proizvodnjo v točki C.

Za smiselni odgovor ..... 1 točka.

(Skupaj največ 6 točk.)

- d) Transformacijska krivulja Levonije se je iz izhodiščne krivulje (polna črta) premaknila v desno (črtkana krivulja).

- Navedite, kaj je lahko povzročilo ta premik.

Povečala se je produktivnost dela pri proizvodnji krompirja ..... *1 točka*

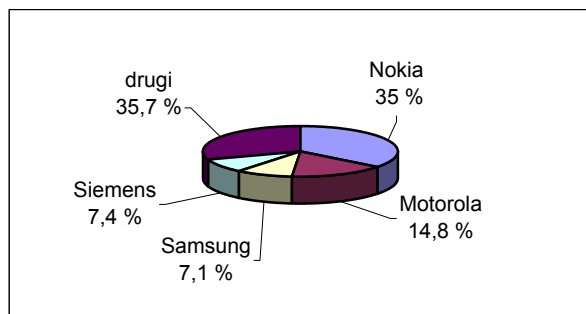
A02

TRG IN KONKURENCA

Rešitev:

Literatura: Miroslav Glas, Ekonomija, drugi del: Temelji mikroekonomije, str. 13–93

- a) Slika prikazuje, kako so si proizvajalci mobilnih telefonov razdelili tržni delež v letu 2001 v prodaji po svetu.

Vir: Gartner Dataquest, marec 2002

P sliki lahko sklepamo, da gre za **popolno konkurenco** / **oligopolno konkurenco** / **monopolno konkurenco** (podčrtajte pravičen odgovor) na trgu mobilnih telefonov.

Za pravilno podčrtan odgovor ..... 1 točka

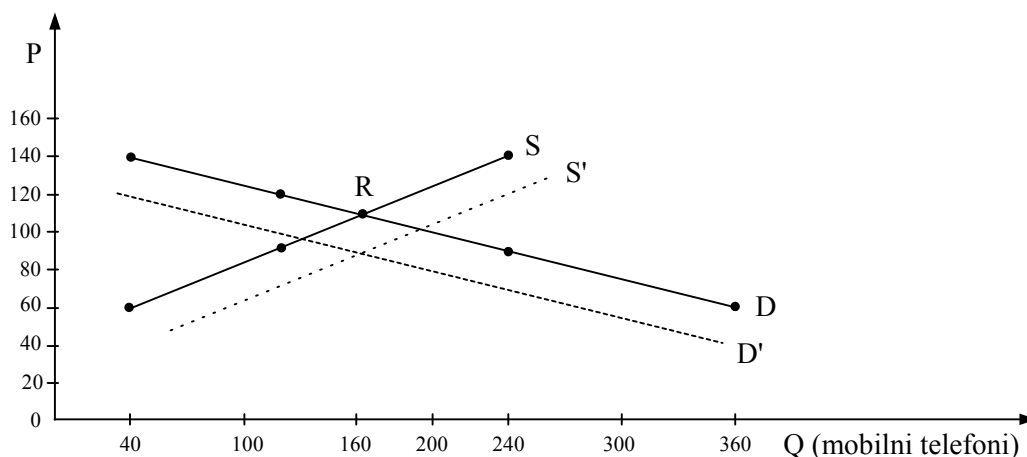
- b) Z vidika krajevnega obsega poslovanja trg mobilnih telefonov uvrščamo **med lokalne trge** / **regionalne trge** / **nacionalne trge** / **mednarodne trge** (podčrtajte pravičen odgovor).

Za pravilno podčrtan odgovor ..... 1 točka

- c) V tabeli so prikazani podatki o povpraševanju in ponudbi mobilnih telefonov v večjem evropskem mestu s 600.000 prebivalci.

Cena (v EUR)	Povpraševana količina (v 000)	Ponujena količina (v 000)
60	360	40
90	240	120
110	160	160
120	120	190
140	40	240

Po podatkih iz tabele v spodnji diagram vrišite krivulji povpraševanja in ponudbe ter ju ustrezno označite.

Za pravilno vrisani krivulji po 1 točko.
(Skupaj največ 2 točki)

- d) V sliko (pod točko c) vrišite s črtkano črto spremembo, ki bi nastala na trgu mobilnih telefonov, če bi se podražila minuta telefonskega pogovora za približno tretjino.

Za pravilen premik krivulje povpraševanja (levo navzdol) ..... 1 točka

- e) V sliko (pod točko c) vrišite s pikčasto črto spremembo, ki bi nastala na trgu mobilnih telefonov, če bi proizvajalci mobilnih telefonov uvedli tehnološke novosti v svoji proizvodnji.

Za pravilen premik krivulje ponudbe (desno navzdol) ..... 1 točka

- f) Izračunajte koeficient cenovne elastičnosti povpraševanja po mobilnih telefonih, če ponudniki znižajo ceno mobilnih telefonov s 120 EUR na 90 EUR (upoštevajte podatke iz tabele pod točko c).

$$\text{Račun: } \eta = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P_p}{Q_p} = \frac{(120 - 240)}{(120 - 90)} \times \frac{(120 + 90)/2}{(120 + 240)/2}$$

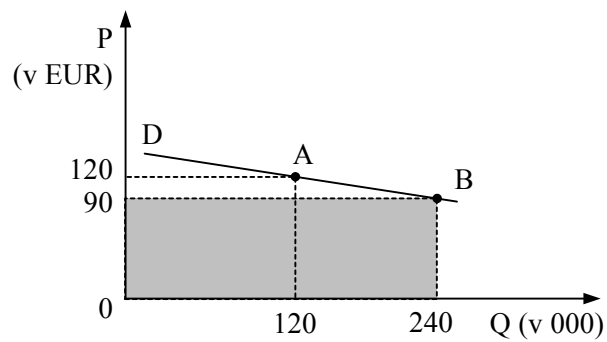
Rezultat: **2,33**

Za pravilen rezultat ..... 1 točka

Povpraševanje je elastično / usklajeno elastično / neelastično (podčrtajte pravilen odgovor).

Za pravilno podčrtan odgovor ..... 1 točka
(Skupaj največ 2 točki)

g) V grafu sta vrisani dve točki na krivulji povpraševanja po mobilnih telefonih.

Izračunajte dohodek podjetij po pocenitvi mobilnih telefonov in ga v sliki prikažite z ustreznim šrafiranjem pravokotnika.

Dohodek podjetij po pocenitvi mobilnih telefonov znaša **21.600.000** EUR.

Za pravilen izračun ..... 1 točka

Za pravilno šrafiran pravokotnik ..... 1 točka
(Skupaj največ 2 točki)

A03**DOBIČEK IN EKSTRADOBIČEK****Rešitev:**

Literatura: Glas: Ekonomija 1 (2003), str. 119–120; Glas: Ekonomija (2001), str. 110–113

- a) Navedite vsaj dve bistveni ekonomski funkciji dobička.

Funkcije dobička so:

- pospešuje zbiranje prihrankov in njihove naložbe v razvoj podjetij
- kot merilo investiranja omogoča izbiro med naložbami
- kot merilo uspešnosti poslovanja omogoča izbiro med proizvodi, obrati, trgi

*Vsaka funkcija 1 točka
(Skupaj največ 2 točki)*

- b) Podjetje Strešnik d.o.o. proizvaja strešno opeko. V letu 2003 je vložilo v proizvodnjo 50.000 denarnih enot lastnega kapitala, hkrati je pridobilo 30.000 denarnih enot bančnega posojila. Proizvedlo je 10.000 strešnih opek in jih prodalo po 14 denarnih enot za strešno opeko. Proizvodni stroški so bili naslednji: 30.000 denarnih enot za surovine, 25.000 denarnih enot za energijo, 10.000 denarnih enot obračunana amortizacija, 7.000 denarnih enot razni drugi stroški (vse v letnih zneskih); za plače zaposlenih je podjetje namenilo vsak mesec 4.000 denarnih enot. Izračunajte:

- znesek dobička podjetja Strešnik d. o. o. v letu 2003
- profitno mero podjetja Strešnik d. o. o. v letu 2003

Dobiček = prihodek – stroški

$$\begin{aligned} \text{Dobiček} &= 10.000 \times 14 - (30.000 + 25.000 + 10.000 + 7.000 + 12 \times 4.000) \\ &= 140.000 - 120.000 = \mathbf{20.000 \text{ denarnih enot}} \end{aligned}$$

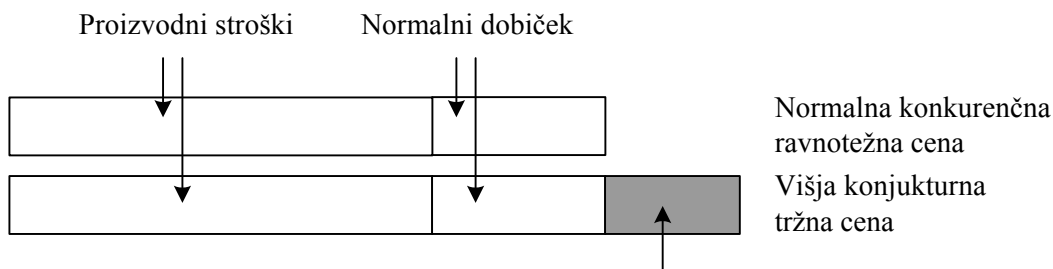
1 točka

$$\text{Profitna mera} = \text{dobiček} / \text{kapital} = 20.000 / (50.000 + 30.000) = \mathbf{25 \%}$$

1 točka

- c) Pojasnite, kdaj lahko neko podjetje doseže konjunkturni ekstradobiček. Za pojasnilo uporabite tudi ustrezno sliko.

Podjetje doseže konjunkturni ekstradobiček, če proizvaja proizvode, ki jih lahko zaradi izredno velikega povpraševanja proda po cenah, višjih od normalne ravni cene. Podjetje mora zato iskati takšne proizvode / panoge z visokim povpraševanjem, slediti posebnim željam kupcev, da bi dosegalo ta ekstradobiček.

Konjunkturni ekstradobiček

Za dobro pojasnilo in pravilno sliko največ 3 točke; če je bodisi razlaga zelo dobra ali slika zelo natančna, lahko za to dobi 2 točki, za nepopolno razlago ali sliko pa 1 točko.

- d) Podjetje Strešnik d. o. o. je v letu 2003 spodbudilo inovativne predloge zaposlenih. Prva inovacija bo v letu 2004 predvidoma znižala stroške energije za 20 %, druga pa stroške surovin za 10 %, saj bodo izdelovali tanjše strešnike, ki so enako trdni kakor prejšnji debelejši. Izračunajte:

- predvideni znesek dobička podjetja Strešnik d. o. o. v letu 2004 (vsi drugi podatki o poslovanju so enaki kakor leta 2003),
- predvideni znesek ekstradobička podjetja Strešnik d. o. o. v letu 2004.

Znesek dobička = prihodek – stroški

Dobiček = 140.000 – (120.000 – 5.000 (energija) – 3.000 (surovine))

Dobiček = 140.000 – 112.000 = **28.000 denarnih enot**..... 1 točka

Znesek ekstradobička = Celotni dobiček – normalni dobiček

Inovacijski ekstradobiček = 28.000 – 20.000 = **8.000 denarnih enot** ..... 1 točka

Ali: ekstradobiček = prihranek pri stroških = 5.000 + 3.000 = 8.000 d. e.

In: dobiček = normalni dobiček + ekstradobiček = 20.000 + 8.000 = 28.000 d. e.

Kandidat lahko izračuna oba zneska tudi le s sklepanjem iz prihrankov pri stroških, obakrat dobi obe točki za pravilen izračun.

- e) Doseženi dobiček bo podjetje Strešnik d. o. o. v letu 2004 delilo po naslednjih pravilih: državi mora plačati davek od dobička v višini 30 % dobička; inovatorjem bo razdelilo kot nagrado polovico doseženega ekstradobička, med lastnike bo razdelilo 10.000 denarnih enot, drugo bo zadržalo za naložbe v nove tehnologije. Izračunajte:

znesek davka = 28.000 x 0,3 = **8.400 denarnih enot**

nagrade inovatorjem = 8.000 x 0,5 = **4.000 denarnih enot**

razdeljeni dobiček za lastnike = **10.000 denarnih enot**

zadržani dobiček za naložbe = 28.000 – (8.400 + 4.000 + 10.000) = **5.600 denarnih enot**

Za vsaj tri pravilne izračune 1 točka, največ 1 točka.

A04**MONOPOLIZACIJA GOSPODARSTVA****Rešitev:**

Literatura: M. Glas, Ekonomija. Ljubljana: DZS, str. 172–177.

- a) Navedite tri skupine ovir (Hilferding), ki otežujejo selitev kapitala v donosnejše panoge, in eno izmed njih podrobneje pojasnite.

- **Podaljšan obrat kapitala** – z višjo organsko sestavo se povečuje predvsem fiksni kapital, ki se zelo počasi obrača. Enkrat naloženi kapital v neki proizvodnji potrebuje veliko časa, preden se kapitalistu s prodajo izdelkov povrne v denarni obliki.
- **Težave pri zbiranju zadostnega kapitala** – učinkovita proizvodnja zahteva velike proizvodne zmogljivosti, kar pomeni, da mora kapitalist zbrati velik kapital, če želi vstopiti v neko panogo.
- **Povečano tveganje pri naložbah** – vstop velikega podjetja v panogo z nadpovprečno profitno mero poveča ponudbo, kar lahko povzroči, da se cena (in profitna mera) toliko zniža, da se pokaže naložba za povsem zgrešeno.

Za vsaj dve naštetih oviri dobi kandidat 1 točko, za vse tri ovire 2 točki. Kandidat dobi še 1 točko za podrobnejši opis ene od ovir.

(Skupaj največ 3 točke)

- b) Po načinu organizacije razlikujemo različne oblike monopolnih zvez. Opišite najbolj značilni med njimi, kartel in trust.

- **Karteli** so združenja podjetij, ki so sicer pravno in deloma ekonomsko samostojna, člani pa se dogovarjajo o skupni prodaji blaga, o cenah, tržnih deležih podjetij, o plačilnih pogojih in o ukrepih proti kršiteljem dogovorov.
- **Trusti** so poslovna združenja podjetij za opravljanje skupnih poslov v proizvodnji, prodaji in finančni dejavnosti.

Za opis vsake od zvez dobi kandidat 1 točko

(Skupaj največ 2 točki)

- c) Pojasnite, zakaj nekateri teoretiki (npr. Mandel) menijo, da monopoli zavirajo družbeni napredek.

- Zavestno omejujejo proizvodnjo, da ne bi zbili svojih cen na trgu oziroma da bi jih še zvišali,
- onemogočijo ali zavirajo uporabo tehničnih izumov, ki bi zamenjali donosne proizvode, blokirajo uporabo patentov, raziskave usmerjajo na področja, ki so koristna za korporacijo, ne pa za širšo družbo,
- pogostoma namenoma proizvajajo blago slabše kakovosti, da si zagotovijo s hitrejšo obrabo in zamenjavo večjo prodajo v prihodnje.

Za pojasnilo vsakega argumenta dobi kandidat 1 točko

(Skupaj največ 2 točki)

- d) Navedite vsaj tri ukrepe, ki jih predvideva zakonodaja nekaterih držav (npr. ZDA) za kršitelje protimonopolne zakonodaje.
- razdružitve monopolnega podjetja v več podjetij
  - odprodaja dela podjetja
  - prepoved združitve podjetij, ki bi ustvarila monopol
  - obvezna prodaja licence za novo tehnologijo konkurentom, če bi sicer omogočala monopol
  - denarne kazni
  - zaporne kazni za krivce
  - plačilo škode oškodovanim podjetjem, ki jih je prizadel monopol
  - poddržavljanje (nacionalizacija) podjetij
  - nadzor nad cenami

*Za tri ukrepe 2 točki, za dva ukrepa 1 točka
(Skupaj največ 2 točki)*

- e) Pojasnite svoje mnenje o tem, ali bi v razmerah vključevanja Slovenije v enoten evropski trg združitve Pivovarne Laško in Pivovarne Union (skupnih dobrih 90% trga piva v Sloveniji) omogočila združenemu podjetju monopolno določanje cen piva.

Možni odgovor:

- **NE** – zaradi odprtosti na evropski trg, kjer so številni proizvajalci piva, združeno podjetje ne bi moglo monopolno določiti cen piva v Sloveniji, saj bi ga preplavilo uvoženo pivo;
- **DA** – zaradi lojalnosti pivcev piva do izbrane znamke bi lahko združena pivovarna precej zvišala ceno svojega piva, preden bi se pivci odločili za uvoženo pivo.

Za katero koli dobro utemeljitev 1 točka

A05**DELNIŠKE DRUŽBE, KORPORACIJE IN SODOBNA KONKURENCA****Rešitev:**

Literatura: Glas, Ekonomija, DZS, Ljubljana 2001, str. 167–192

- a) Pojasnite pojem finančnega kapitala, ki se je oblikoval s procesi koncentracije in centralizacije kapitala.

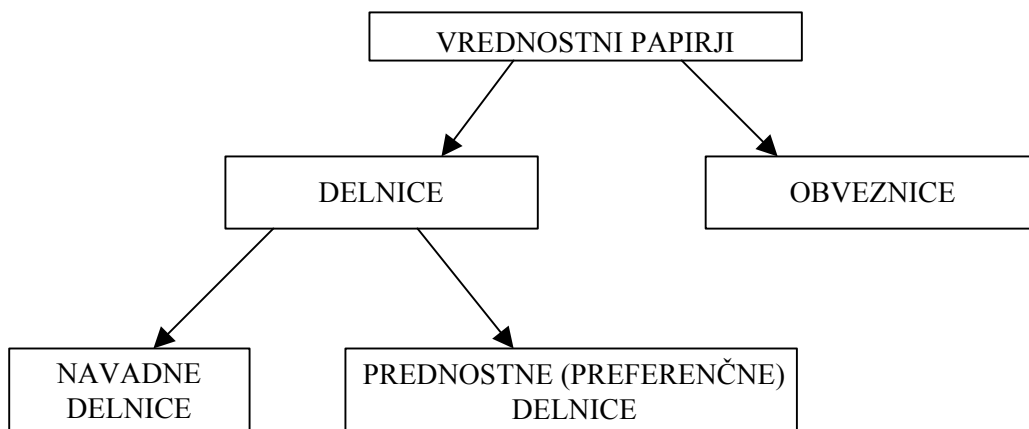
Finančni kapital je nastal z združevanjem industrijskega in bančnega kapitala (ali: industrijski kapitalisti del kapitala vlagajo v banko, da bi si zagotovili neposrednejšo povezavo in zanesljivo finančno podporo banke)..... 1 točka

- b) Naštejte vsaj tri prednosti delniške družbe pred individualnim podjetjem:

- delniška družba omogoča razpršitev lastninskih pravic, z delniško lastnino zelo široke družbene plasti postanejo solastniki podjetij,
- poveča se dejavna moč kapitala, saj se lahko tudi manjši denarni zneski vlagajo kot kapital,
- večja je mobilnost kapitala,
- ločita se lastninska in menedžerska funkcija,
- veliko lažje kakor posameznik zbere začetni kapital,
- lažje uvajajo tehnološko napredne oblike proizvodnje, prilagojene trgu, na katerem pridobijo dodatni kapital z novo emisijo delnic

*Za dve navedbi 1 točka, za tri navedbe 2 točki
(Skupaj največ 2 točki)*

- c) Delniška družba lahko pridobi dodaten kapital z izdajanjem vrednostnih papirjev. Možne oblike vrednostnih papirjev vpišite v pravokotnike v spodnji sliki.

*Za navedbo delnice in obveznice 1 točka, za navadne in prednostne delnice 1 točka
(Skupaj največ 2 točki)*

d) Pojasnite pojem menedžerske revolucije, s katerim sta Berle in Means (1932) opisala spremembe v upravljanju korporacije:

- ločitev funkcij lastnine in upravljanja (in različni interesi delničarjev in menedžerjev)
- lastniška razpršenost delnic (veliko delničarjev, manjši delež delnic pri posameznem delničarju)
- povečanje vloge institucionalnih delničarjev

*Za katero koli navedeno alinejo 1 točka, skupaj največ 2 točki
(Skupaj 2 točki)*

e) Navedite vsaj dve od organizacij, ki lahko nastopajo v vlogi institucionalnega delničarja:

- poslovne banke,
- investicijske družbe,
- kapitalski skladi zaposlenih,
- pokojninski skladi,
- zavarovalnice.

Za vsaj dva navedena primera ..... 1 točka

f) V sodobnem gospodarstvu konkurenca vse bolj dobiva necenovno naravo. Navedite in kratko opišite dve obliki necenovne konkurence.

NAVEDBA	OPIS
na tehnološki ravni	<ul style="list-style-type: none"> • tehnični napredek, • novi postopki in proizvodi, • zniževanje stroškov
substitucijska konkurenca	<ul style="list-style-type: none"> • razvoj alternativnih proizvodov
prodajni ukrepi	<ul style="list-style-type: none"> • promocijska dejavnost, • reklama, propaganda

Za pravilno navedbo oblike konkurence in pravičen opis – z eno izmed alinej – 1 točka. Če kandidat samo našteje dve obliki konkurence, dobi 1 točko.

(Skupaj največ 2 točki)

A06**EKONOMSKI ODNOSI S TUJINO****Rešitev:**

Literatura: E. Žižmond, Ekonomika narodnega gospodarstva, str. 117 – 123

- a) Navedite dejavnike, ki vplivajo na sodelovanje nekega gospodarstva z drugimi gospodarstvi.
- velikost gospodarstva,
  - stopnja razvitosti,
  - družbenoekonomska ureditev.

Za vsaj dva navedena dejavnika ..... 1 točka

- b) Vključevanje narodnega gospodarstva v svetovno gospodarstvo vpliva na velikost bruto domačega proizvoda (BDP). Gospodarstvo lahko posluje tako, da velja naslednji odnos: $Y > (C + BI + G)$. Na podlagi te enačbe velja (podčrtajte pravilne odgovore):

Domača proizvodnja je večja / manjša od domače porabe. Gospodarstvo ima presežek / primanjkljaj proizvodnje, zaradi česar je izvoz večji / manjši od uvoza.

*Ta tri pravilno podčrtane odgovore 2 točki, za dva 1 točka
(Skupaj največ 2 točki)*

- c) Opredelite plačilno bilanco in navedite njene sestavne dele.

Plačilna bilanca je shema ekonomskih transakcij neke države s tujino v danem letu. (Ali: plačilna bilanca nekega gospodarstva daje sistematičen vpogled v ekonomske odnose s tujino v danem letu.

Za katero koli opredelitev ..... 1 točka

Sestavni deli plačilne bilance:

- tekoči račun
- finančni in kapitalski račun
- statistična napaka

Za vse tri sestavne dele 1 točka. Kandidat dobi 1 točko tudi, če zapiše samo prva dva sestavna dela.

(Skupaj največ 2 točki)

- d) V tabeli so prikazani koeficienti rasti izvoznih in uvoznih cen države Karante v letih od leta 2000 do 2002.

<i>Koeficient rasti cen</i>	<i>2000</i>	<i>2001</i>	<i>2002</i>
Izvozne cene	1,035	1,002	1,085
Uvozne cene	0,982	1,015	1,024
Koeficient pogojev menjave (terms of trade)	1,053	0,987	1,059

- Zapišite obrazec in izračunajte koeficiente pogojev menjave (terms of trade) za vsa tri leta ter jih vpišite v tabelo.

Koeficient pogojev menjave (terms of trade) (K_{TT}) = koeficient rasti izvoznih cen / koeficient rasti uvoznih cen

$$K_{TT} 2000 = 1,035 / 0,982 = \underline{1,053}$$

$$K_{TT} 2001 = 1,002 / 1,015 = \underline{0,987}$$

$$K_{TT} 2002 = 1,085 / 1,024 = \underline{1,059}$$

Za pravilen obrazec in vsaj dva pravilna izračuna 1 točka

- Pogoji menjave so se v letu 2002 (podčrtajte):
izboljšali / ostali nespremenjeni / poslabšali.

*Za pravilno podčrtan odgovor 1 točka
(Skupaj največ 2 točki)*

- e) Pomemben kazalec uspešnosti nekega gospodarstva je tudi njegov zunanji dolg. Navedite razmerja, na podlagi katerih lahko ugotovljamo težo zunanje zadolženosti posameznega gospodarstva:

- razmerje med celotnim dolgom in izvozom blaga in storitev
- razmerje med letnim zneskom odplačil glavnice in obresti (dolgov) ter celotnim izvozom blaga in storitev (ali: koeficient servisiranja dolga)
- razmerje med vrednostjo mednarodnih denarnih (deviznih) rezerv in celotnim dolgom

*Za vsako navedeno razmerje 1 točka
(Skupaj največ 2 točki)*

- f) Pojasnite vsaj en razlog, zakaj bi bile večje neposredne tuje investicije v Sloveniji koristne:

- dotok tujega kapitala;
- soočenje domačih podjetij s tujimi bi povzročilo, da bi se domača podjetja obnašala še bolj konkurenčno;
- nova delovna mesta;
- nova tehnologija ipd.

Za kateri koli smiseln razlog..... 1 točka

B-del: ESEJISTIČNA VPRAŠANJA

Navodilo za ocenjevanje: Kandidat mora izbrati po eno vprašanje iz vsakega sklopa. Odgovarjati mora v vsebinsko zaokroženem sestavku, v katerem predstavi osnovne poglede na izbrani ekonomski problem iz literature in prikaže svoja stališča in ocene. Če kandidat ne odgovarja v zaokroženem sestavku, ali pa so njegovi odgovori sicer pravilni, vendar pretirano skopi in torej nimajo značaja esejske razprave, lahko izgubi pri posameznem vprašanju do 2 točki.

PRVI SKLOP VPRAŠANJ**B01****POTREBE IN NAKUPNO OBNAŠANJE LJUDI**

Pojasnite, zakaj lahko rečemo, da so potrebe v družbi pravzaprav neomejene, vendar lahko posameznik vsaj začasno toliko zadovolji potrebo, da je ne čuti več. Ilustrirajte s primerom (4 točke). Pojasnite, s katerimi omejitvami pri nakupih se sreča običajni potrošnik (2 točki) in kdaj doseže optimalno košarico nakupa različnih dobrin (3 točke). Pojasnite, zakaj ne kupuje predvsem najcenejših dobrin (2 točki). Ilustrirajte razlago s konkretnim primerom (2 točki). Pojasnite, katere spremembe na trgu oziroma pri potrošniku povzročijo, da spremeni strukturo te košarice (2 točki).

15 točk

B02**DRŽAVA IN ADMINISTRATIVNO DOLOČANJE CEN**

Države marsikdaj zaradi socialnih ali drugih političnih razlogov posegajo v delovanje prostega trga, s čimer povzročijo tudi nezaželene posledice. Pojasnite, katera je ravnatežna tržna cena (2 točki), in jo vrišite v preprost diagram s krivuljama ponudbe in povpraševanja (1 točka). Pojasnite, kakšne posledice bi imel za trg svežega mleka poseg države, ki bi iz socialnih razlogov predpisala maksimalno ceno na ravni, za 30 % nižji od ravnatežne tržne cene. Opišite, kako ravnajo v tem primeru ponudniki mleka in kako potrošniki (4 točke), zakaj primanjkuje mleka in kako se potrošniki in ponudniki »znajdejo« v takšni situaciji. Uporabite ustrezno sliko (4 točke). Pojasnite, s kakšnimi dodatnimi ukrepi bi država lahko dosegla, da bi bila takšna predpisana maksimalna cena dejansko tudi tržna ravnatežna cena. Pojasnite, v čem so problemi tovrstnih ukrepov (4 točke).

15 točk

B03**DENAR**

V razvitih tržnih gospodarstvih skoraj vse transakcije, povezane s proizvodnjo, menjavo in potrošnjo, zahtevajo posredovanje denarja. Podjetja ga dobijo s prodajo dobrin ter na denarnem in finančnem trgu. Potrebujejo ga za nakup proizvodnih dejavnikov. Gospodinjstva s sodelovanjem v proizvodnji dobijo denar, ki jim omogoča nakup dobrin.

Opišite zgodovinski nastanek denarja (4 točke). Navedite funkcije, ki jih denar opravlja v sodobnih gospodarstvih, in dve od njih pojasnite s konkretnimi primeri (3 točke). Guverner Banke Slovenije meni, da slovenski tolar vse te funkcije opravlja zadovoljivo. Ko pa je Janez prodajal svoj stari avto, je v Oglasniku objavil, da ga proda za 4000 evrov. Pojasnite, v katerih funkcijah denarja v tem primeru tolar očitno ni zadovoljivo opravil svoje vloge (2 točki). Pojasnite pojem sistem papirne valute in vlogo centralne banke v tem sistemu (2 točki). Danes se zaradi gospodarske recesije pogosto govori o nevarnosti deflacije. Pojasnite pojem deflacija, grafično prikažite situacijo, ko imamo v gospodarstvu deflacijo, in pojasnite škodljive posledice deflacije za gospodarstvo (4 točke).

15 točk

B01**POTREBE IN NAKUPNO OBNAŠANJE LJUDI****Rešitev:**

Literatura: Glas: Ekonomija 1 (2003), str. 12–16, 62–76

Splošna ocenjevalna shema

Neomejenost potreb	4 točke
Omejitve kupca	2 točki
Optimalna košarica nakupa	3 točke
Kupec in najcenejše dobrine s primerom	4 točke
Spremembe na trgu	2 točki

Odgovor:

Potrebe so pravzaprav neomejene, kadar gledamo vse potrebe vseh članov družbe. Posameznik lahko zaradi logike padajoče mejne koristnosti z veliko količino dobrine povsem zadovolji (saturira) potrebo po njej, zato je (začasno) ne čuti več. Primer: žejo si z nekaj kozarci vode povsem zadovoljimo, seveda pa bomo čez nekaj časa spet začutili potrebo po vodi.

1 točka za razlago vidika vse družbe, 2 točki za razlago položaja posameznika, 1 točka za primer (Skupaj največ 4 točke)

Omejitve (običajnega) potrošnika:

- dan, omejen denarni dohodek
- dane, za posameznega kupca nespremenljive cene dobrin (tržne cene)

Vsaka omejitev 1 točka, skupaj največ 2 točki; 1 točko tudi, če za omejitev šteje strukturo svojih potreb oz. mejne koristnosti dobrin.

(Skupaj največ 2 točki)

Optimalna košarica nakupa: razlaga naj vključuje:

- optimalna je košarica, pri kateri maksimira celotno koristnost, svoje zadovoljstvo pri danih omejitvah,
- pri optimalni košarici se doseže potrošnikovo ravnotežje,
- pravilo je: mejna koristnost na porabljeni tolar je enaka za vse dobrine v košarici ali:
- mejne koristnosti dobrin so v enakem razmerju kakor cene teh dobrin ali:
- količnik (mejna koristnost, deljena s ceno) je enak za vse dobrine

Za samo pravilo največ 2 točki, če pove, da gre za maksimalno koristnost oz. potrošnikovo ravnotežje, dobi še 1 točko; skupaj največ 3 točke.

Če bi uporabil sliko: premica cene in indiferenčna krivulja, in pravilno vrisal ravnotežje, dobi za to 2 točki.

(Skupaj največ 3 točke)

Zakaj ne predvsem najcenejše dobrine: potrošnik upošteva hkrati cene in koristnost dobrin, zato kupuje tudi dražje dobrine, če prinesejo ustrezno večjo koristnost.

2 točki za logično razlago, 1 točka, če zapiše: zaradi različne koristnosti dobrin (Skupaj največ 2 točki)

Primer: potrošnik kupuje poceni oblačila za vsakdanjo uporabo, vendar za posebne priložnosti kupi tudi dražjo, elegantno, kakovostno obleko.

*Za primerno, smiselno razlago primera 2 točki, za površno 1 točka
(Skupaj največ 2 točki)*

Spremembe strukture optimalne košarice lahko povzročijo:

- sprememba cene ene ali obeh/vseh dobrin (v različnem odstotku),
- sprememba strukture potreb (mejnih koristnosti).

*Za vsako smiselno omenjeno spremembo cene ali potreb 1 točka
(Skupaj največ 2 točki)*

B02**DRŽAVA IN ADMINISTRATIVNO DOLOČANJE CEN****Rešitev:**

Literatura: Glas: Ekonomija 2 (2003), str. 78–82, 93–97

Splošna ocenjevalna shema:

Pojasnilo ravnotežne cene in slikovni prikaz.....	3 točke
Ravnanje ponudnikov in potrošnikov ob določeni administrativni ceni	4 točke
Slikovni prikaz	4 točke
Ukrepi za odpravo črne borze.....	4 točke

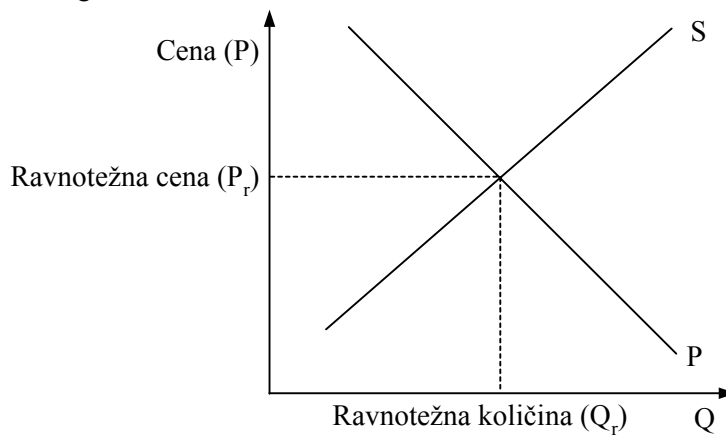
Odgovor:

Ravnotežna tržna cena:

- je tista cena, ki se oblikuje v presečišču krivulje (tržnega) povpraševanja in krivulje (tržne) ponudbe dobrine
- ravnotežna cena je cena, pri kateri je obseg tržnega povpraševanja in tržne ponudbe izenačen
- je cena, pri kateri ni presežne ponudbe ali presežnega povpraševanja

Vsaka od teh možnosti je ocenjena z 2 točkama, 1 točka za površen opis (Skupaj največ 2 točki)

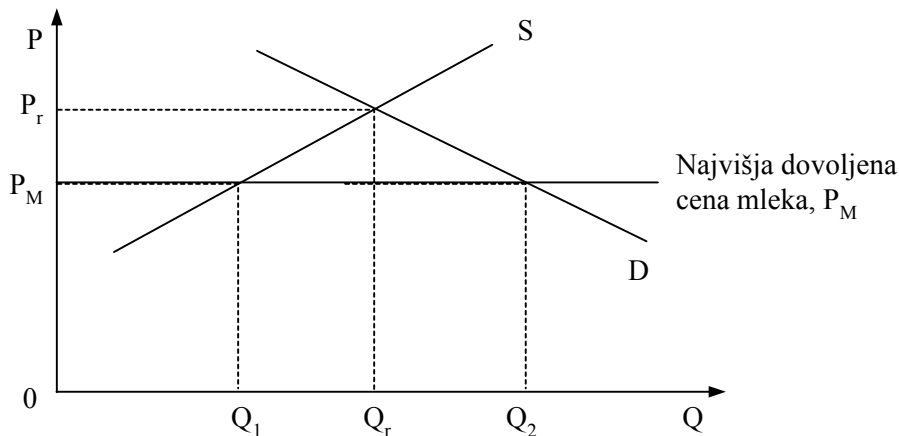
Preprost diagram:

1 točka, če sta vrisani in označeni krivulji in cena v presečišču krivulj

Ravnanje ponudnikov in potrošnikov mleka:

Slika:

Za sliko z ustreznimi krivuljami in glavnimi oznakami do 2 točki
(Skupaj največ 2 točki)

Ravnanje:

- ponudniki mleka bodo ob predpisani ceni mleka P_M ponudili le količino Q_1
- potrošniki bi pri ceni P_M želeli kupiti Q_2 količino mleka
- obstaja veliko presežno povpraševanje Q_1Q_2 , ki povzroča pritisk na ceno

Opis tega ravnanja največ..... 3 točke

Pomanjkanje mleka in ravnanje tržnih osebkov:

- zaradi večjih želja potrošnikov **primanjkuje mleka** (presežno povpraševanje) – potrošniki ne morejo kupiti toliko mleka, kakor bi ga želeli
- potrošniki so zato pripravljene plačati »pod pultom« **višjo ceno** za dodatno mleko
- ponudniki so pripravljene za precej **višje cene** ponuditi skrivaj dodatne količine mleka
- razvije se »**črna borza**«, na kateri se dodatne količine mleka prodajo po bistveno višji ceni od predpisane, pogosto tudi višji od prejšnje tržne cene P_r
- če je mogoče, se razvije »črni« uvoz (tihotapljenje) mleka iz sosednjih držav, če je tam mleko cenejše

*Za posamezno sestavino opisa po 1 točko, če je smiselno opisana
(Skupaj največ 3 točke)*

Smiselni ukrepi države:

- država lahko spodbudi proizvodnjo dodatnih količin mleka s subvencijami v mlekarstvu
- država lahko zagotovi dodatne količine mleka iz uvoza
- država lahko zmanjša povpraševanje z racioniranjem povpraševanja (potrošne kartice za mleko le za nekatere skupine prebivalstva – otroci, starejše, bolne osebe)

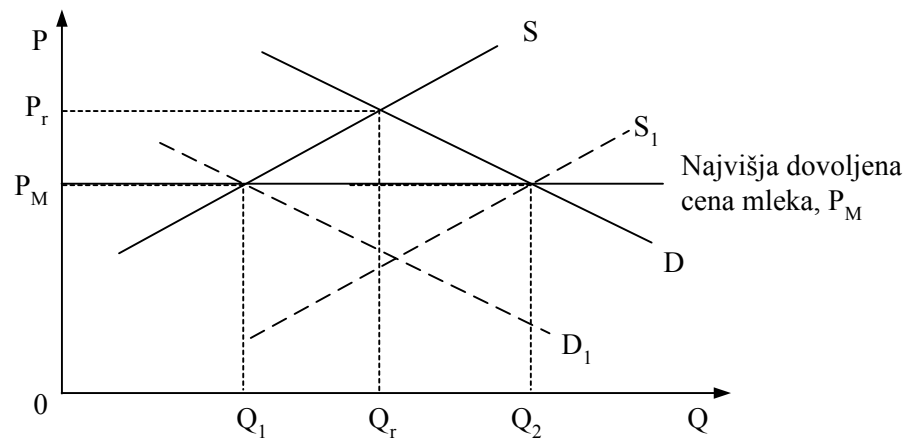
Problem tovrstnih ukrepov:

- proračunski ukrepi (spodbude, uvoz) zahtevajo proračunska sredstva
- omejitve s potrošnimi karticami so nepriljubljene (niso normalne v tržnem gospodarstvu)

*Za vsak element razlage pri ukrepih države po 1 točko, za vsak problem ukrepov po 1 točko.
(Skupaj največ 4 točke)*

Lahko tudi doda v sliki krivulje:

Slika:

Za sliko lahko dobi dodatno 1 točko, če jo je pri nalogi kje izgubil

B03**DENAR****Rešitev:**

Literatura: M. Glas, Ekonomija, str. 126–136.

Splošna ocenjevalna shema

Nastanek denarja.....	4 točke
Funkcije denarja	3 točke
Slovenski tolar	2 točki
Papirna valuta	2 točki
Deflacija	4 točke

Nastanek denarja

- **naturalna menjava** (možna v majhni skupnosti, neposredna delitev dobrin, naturalna menjava, blago za blago, x enot blaga A $\rightarrow$ y enot blaga B);
- **verižna menjava** (večja produktivnost dela, menjava med rodovi se širi, postaja zapletena, blago A $\rightarrow$ blago C $\rightarrow$ blago B, povečevanje števila korakov, v katerih je lastnik blaga A dobil zeleno blago B, nepraktičnost, transakcijski stroški);
- **pojavnost splošnega ekvivalenta ali splošnega merila vrednosti** (pojavi se blago, ki so ga vsi pripravljene sprejeti v zameno za svoje blago, blago A $\rightarrow$ blago E; blago E $\rightarrow$ blago B, menjalni proces se razdeli na prodajo in nakup, primeri: kože, sol, školjke, žito ..., blago E postane tudi splošno merilo vrednosti);
- **žlahtne kovine kot splošni ekvivalent in nastanek denarja** (žlahtne kovine v vlogi splošnega ekvivalenta izgubijo svojo uporabno vrednost, trajno opravljajo vlogo menjalnega posrednika, so denar, najprej v obliki kovancev, nato bankovcev, danes tudi knjižni denar, lastnosti zlata, zaradi katerih se je uveljavilo kot denar: obstojnost, prenosljivost, deljivost ...)

Za vsako zadovoljivo opisano fazo 1 točka. Zadovoljiv opis posamezne faze pomeni vsaj dve sestavini od tistih, ki so navedene v oklepajih. Če kandidat faze le našteva, dobi za vsaj tri naštete 1 točko.

(Skupaj največ 4 točke)

Funkcije denarja:

Menjalni posrednik, splošno merilo vrednosti, hranilec vrednosti (zaklad), plačilno sredstvo, svetovni denar.

Za vsaj tri navedene funkcije ..... 1 točka

- menjalni posrednik – omogoča prodajo in nakup dobrin – v trgovini kupim mleko za tolarje
- splošno merilo vrednosti – kadar koli pride na trg neka dobrina, se ovrednoti v denarju – vrednost 1 litra mleka (njegova cena) je 136 SIT
- hranilec vrednosti (zaklad) – omogoča varčevanje in posojanje – sposodim si 1000 SIT
- plačilno sredstvo – z njim plačujemo nekatere obveznosti brez neposredne materialne protivrednosti – plačam davek
- svetovni denar – omogoča plačilo po vsem svetu

*Za vsako pojasnjeno funkcijo 1 točka, vendar največ 2 točki
(Skupaj največ 3 točke)*

Slovenski tolar:

- ni opravil funkcije merila vrednosti
- če bo Janez zanj dobil evre, ni opravil funkcije menjalnega posrednika
- tolar v takem primeru očitno ni dober v funkciji zaklada

*Za vsako pojasnilo 1 točka
(Skupaj največ 2 točki)*

Papirna valuta

Sistem papirne valute je denarni sistem, pri katerem izdajanje denarja ni vezano na zlato.

Za smiselno pojasnilo ..... 1 točka

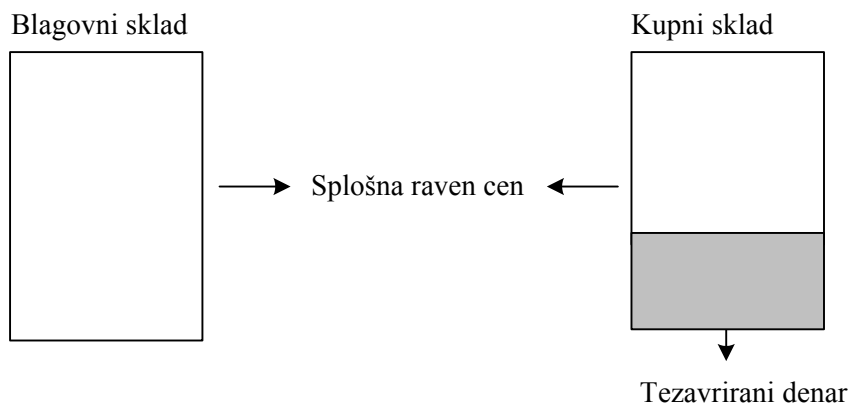
Centralna banka je odgovorna za zagotavljanje primerne količine denarja v obtoku

1 točka

(Skupaj največ 2 točki)

Deflacija:

Deflacija je splošno znižanje cen v gospodarstvu. .... 1 točka

Pravilno narisana skica ..... 1 točka

Zaradi deflacije so proizvajalci destimulirani in se bodo odzvali z zmanjšanjem proizvodnje.

1 točka

- zaradi znižanja cen je njihov dohodek manjši od pričakovanega, niso spodbujeni za proizvodnjo;
- z manjšim izkupičkom ne morejo obnoviti proizvodnje v enakem obsegu, ker imajo določene fiksne obveznosti.

*Kakršno koli smiselno pojasnilo vzroka za zmanjšanje proizvodnje ..... 1 točka
(Skupaj največ 4 točke)*

DRUGI SKLOP VPRAŠANJ**B04****DEJAVNIKI BRUTO DOMAČEGA PROIZVODA**

Temeljna makroekonomska kategorija je bruto domači proizvod, katerega velikost opredeljujejo različni dejavniki. Opredelite pojem bruto domačega proizvoda in navedite dejavnike, ki opredeljujejo velikost potencialnega proizvoda (4 točke). Eden izmed dejavnikov je tudi proizvedeno bogastvo, ki ga lahko povečujemo z investicijami. Navedite in opišite najpomembnejše vire za te investicije glede na posamezno gospodarstvo (4 točke). Pojasnite, zakaj je dejanski bruto domači proizvod vedno manjši od potencialnega (2 točki), in opišite metode, s katerimi lahko merimo velikost bruto domačega proizvoda (3 točke). Opišite, kako se je spreminjala velikost bruto domačega proizvoda v Sloveniji od osamosvojitve do danes, in zapišite, kolikšna je njegova (približna) sedanja velikost (2 točki).

*15 točk***B05****INFLACIJA**

Danes se vsa gospodarstva, razvita in nerazvita, srečujejo z inflacijo, nekatera tudi z zelo visoko. Pojasnite pojem inflacije, kako različne stopnje inflacije vplivajo na proizvajalce in kako naj bi se v razmerah inflacije odzival bančni sistem (4 točke). V različnih državah je inflacija različno intenzivna. Navedite in pojasnite vrste inflacije glede na njeno intenzivnost in navedite, kakšno inflacijo imamo v Sloveniji, ter zapišite, kolikšna je njena stopnja (4 točke). Za inflacijo obstajajo različni vzroki, med drugim govorimo o inflaciji povpraševanja. Pojasnite in s sliko prikažite inflacijo povpraševanja in navedite, s katero inflacijo ima posredno zvezo in zakaj (4 točke). Vlada v posameznem gospodarstvu lahko z ukrepi ekonomske politike deluje protiinflacijsko. Slovenija mora pred vključitvijo v Evropsko unijo znižati stopnjo inflacije. Predlagajte predsedniku vlade in guvernerju Banke Slovenije vsaj po en ukrep denarne, fiskalne in dohodkovne politike, s katerimi bi lahko znižala stopnjo inflacije (3 točke).

*15 točk***DENARNA POLITIKA**

Denarna politika je v prvi vrsti osredotočena na urejanje preskrbe gospodarstva z denarjem.

Banke so posredniki med tistimi, ki vlagajo, in tistimi, ki si sposojajo denar, zato govorimo o aktivnih in pasivnih bančnih poslih. Opišite obe vrsti bančnih poslov (2 točki). Centralna banka je v vrhu bančnega sistema. Navedite vsaj tri funkcije centralne banke (2 točki). Pojasnite kdaj govorimo o avtonomnem toku kreiranja primarnega denarja, navedite vsaj en primer (2 točki). Za uravnavanje količine denarja v obtoku ima centralna banka na voljo kvalitativne in kvantitativne instrumente denarne politike. Navedite kvantitativne in kvalitativne instrumente denarne politike ter predstavite osnovno razliko med njimi (3 točke). Pojasnite, kdaj govorimo o ekspanzivni denarni politiki, in tudi, kako naj centralna banka oblikuje posamezne kvantitativne instrumente za izvajanje takšne ekspanzivne denarne politike (4 točke). Navedite, kdo v Sloveniji vodi denarno politiko in kaj je najpomembnejši cilj te politike (2 točki).

15 točk

B04**DEJAVNIKI BRUTO DOMAČEGA PROIZVODA****Rešitev:**

Literatura: E. Žižmond, Ekonomika narodnega gospodarstva, str. 20–21, 37, 64, 71–72.

Splošna ocenjevalna shema

Bruto domači proizvod in dejavniki, ki opredeljujejo njegovo velikost.....	4 točke
Viri investicij	4 točke
Velikost potencialnega BDP v primerjavi z dejanskim BDP	2 točki
Metode merjenja BDP	3 točke
Gibanje velikosti BDP v Sloveniji.....	2 točki

Odgovor:

Bruto domači proizvod (BDP) je:

- skupna vrednost proizvedenih dobrin in storitev nekega narodnega gospodarstva brez reprodukcijskega materiala
- vsota kategorij končne uporabe
- vsota dodane vrednosti vseh domačih proizvodnih enot

Za katero koli opredelitev ..... 1 točka

Na velikost potencialnega proizvoda vplivajo:

- prebivalstvo
- naravno bogastvo
- proizvedeno družbeno bogastvo
- tehnološki napredek

*Za štiri navedene 3 točke, za tri navedene 2 točki, za dva navedena 1 točka
(Skupaj največ 4 točke)*

Najpomembnejši viri za investicije so:

- akumulacija je osnovni vir, je tisti del narodnega dohodka, ki ga ne potrošimo
- amortizacija je formalno namenjena za obnovitvene investicije, lahko pa jo obravnavamo tudi kot vir za nove investicije (tehnični napredek, razširitev proizvodnje)
- sredstva prebivalstva, ki so namenjena varčevanju in investiranju (jih prebivalci ne potrošijo za osebno potrošnjo)
- tuja sredstva: posojila in druge oblike pomoči

*Če kandidat vire le navaja, dobi za dva navedena 1 točko.
Za vsak opredeljen vir 1 točka.
(Skupaj največ 4 točke)*

Dejanski bruto domači proizvod je vedno manjši od potencialnega. Njegovo velikost namreč opredeljujeta stopnja izkoriščenosti proizvodnih dejavnikov, kar je odvisno od družbenoekonomskega sistema ter ekonomskega sistema in ekonomske politike. ....do 2 točki

Velikost BDP lahko merimo s tremi metodami:

- osebna metoda: seštejemo dohodke lastnikov primarnih proizvodnih dejavnikov
- metoda uporabe: temelji na ugotavljanju velikosti posameznih kategorij končne uporabe BDP (ali: $BDP = C + BI + G + (X - M)$)
- realna metoda: temelji na ugotavljanju celotne realizacije gospodarstva, ko od bruto vrednosti proizvodnje odštejemo vmesno porabo (stroške)

Za vsako navedeno in opisano metodo 1 točka. Če kandidat metode samo našteje, dobi za vse tri 1 točko.

(Skupaj največ 3 točke)

Bruto domači proizvod v Slovenijo je nekaj let po osamosvojitvi (od 1990 do 1992) padal, pozneje je naraščal..... 1 točka

BDP na prebivalca v Sloveniji znaša: 9000–12000 USD..... 1 točka

(Skupaj največ 2 točki)

B05**INFLACIJA****Rešitev:**

Literatura: M. Glas, Ekonomija, DZS Ljubljana, str. 131–132, E. Žižmond, Ekonomika
narodnega gospodarstva, str. 165–169, 172

Splošna ocenjevalna shema

Inflacija, vpliv inflacije na proizvajalce in odziv bančnega sistema	4 točke
Intenzivnost inflacije	4 točke
Inflacija povpraševanja	4 točke
Ukrepi protiinflacijske politike	3 točke

Odgovor:

Inflacija pomeni rast splošne ravni cen..... 1 točka

Vpliv inflacije na proizvajalce:

- nizke stopnje inflacije so pomembne za proizvajalce, saj lahko prodajajo po višji ceni od pričakovane in to jih spodbuja k širjenju proizvodnje
- visoka inflacija povzroča veliko negotovost, usmerja proizvajalce k špekulacijam in jih destimulira za prizadevanja po zvišanju produktivnosti dela

Za kateri koli pravilno pojasnjen vpliv dobi kandidat 2 točki. Če kandidat vplive samo navede (npr. nizka stopnja jih spodbuja ali visoka stopnja vpliva rušilno), dobi za posamezno navedbo 1 točko.

V razmerah inflacije bi se moral bančni sistem odzvati tako, da bi zmanjšal obseg posojil (ali: zvišal eskontno stopnjo; ali: povišal stopnjo obvezne rezerve; ali: prodajal vrednostne papirje)

Za katero koli navedbo ..... 1 točka
(Skupaj največ 4 točke)

Intenzivnost inflacije:

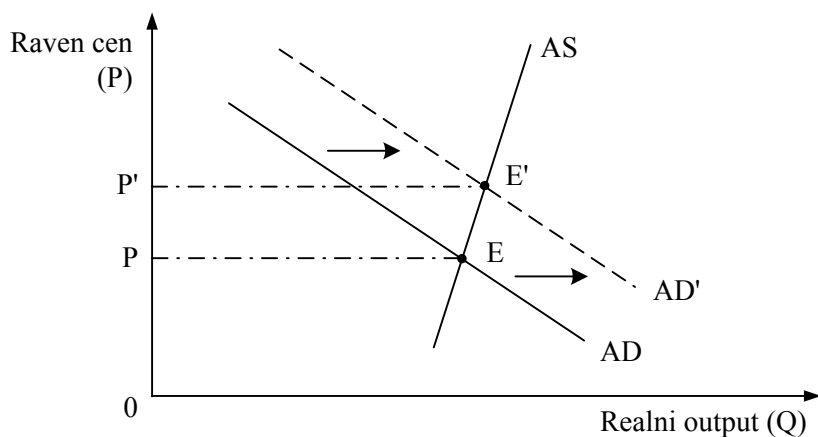
- zmerna inflacija: enoštevilska inflacija, raven cen počasi narašča
- galopirajoča inflacija: dvo-ali troštevilska, denar hitro izgublja svojo vrednost
- hiperinflacija: mesečna raven preseže 50 %

Za navedeno in opisano (vsaj ena značilnost) stopnjo inflacije 1 točka. Če kandidat vrste inflacije samo našteje, dobi za vse tri naštetje 1 točko.

(Skupaj največ 3 točke)

V Sloveniji imamo zmerno inflacijo, 6–8 % ..... za obe navedbi 1 točka
(Skupaj največ 4 točke)

O inflaciji povpraševanja govorimo, če agregatno povpraševanje hitro raste in preseže produktivni potencial gospodarstva ..... 1 točka

Za pravilno vrisano in označeno sliko ..... 2 točki

Inflacija povpraševanja ima posredno zvezo s stroškovno inflacijo, saj se porastu cen prilagaja tudi trg delovne sile s povečanimi plačami, ki pa za podjetje pomenijo strošek.

*Za smiselno pojasnilo ..... 1 točka
(Skupaj največ 4 točke)*

Ukrepi protiinflacijske politike:

- denarna politika: kateri koli izmed restriktivnih ukrepov – povišanje stopnje obvezne rezerve, zvišanje eskontne stopnje, prodaja vrednostnih papirjev
- fiskalna politika: povečanje davkov, zmanjšanje javnih izdatkov
- dohodkovna politika: omejevanje rasti plač

*Za vsaj en ukrep s posameznega področja 1 točka
(Skupaj največ 3 točke)*

B06**DENARNA POLITIKA****Rešitev:**

Literatura: E. Žižmond, Ekonomika narodnega gospodarstva, DZS, Ljubljana 2000, str. 140–149

Splošna ocenjevalna shema

Aktivni in pasivni bančni posli	2 točki
Funkcije centralne banke in avtonomni tok kreiranja primarnega denarja	4 točke
Lastnosti kvalitativnih in kvantitativnih instrumentov ter razlika med njimi	3 točke
Kvantitativni instrumenti in vodenje ekspanzivne denarne politike	4 točke
Monetarna politika v Sloveniji	2 točki.

Odgovori:

Aktivni in pasivni bančni posli:

- pasivni bančni posli so tisti, s katerimi pride banka do denarja. V tem primeru je banka dolžnik in za depozite plačuje pasivne obresti. .... 1 točka
  - aktivni bančni posli so tisti, s katerimi banka posreduje zbrana sredstva. V tem primeru je banka upnik in pridobiva aktivne obresti. .... 1 točka
- (Skupaj največ 2 točki)*

Funkcije centralne banke in avtonomni tok kreiranja primarnega denarja:

- nadzoruje izdajanje primarnega denarja,
- posluje z državo,
- sprejema depozite poslovnih bank,
- ima zlate in devizne rezerve,
- vodi politiko mednarodne aktivnosti

Za eno ali dve naštetih funkciji 1 točka, za tri naštetih funkcije 2 točki

O avtonomnem toku kreiranja primarnega denarja govorimo, kadar ga centralna banka ne more nadzorovati ..... 1 točka

Primeri:

- če je devizni priliv od izvoza večji od odliva za uvoz
- če centralna banka od ekonomskih subjektov odkupuje devize

*Za kateri koli primer 1 točka
(Skupaj največ 4 točke)*

Kvalitativni in kvantitativni instrumenti ter razlika med njimi:

- Med kvalitativne instrumente spadajo selektivna posojila, diferenciranje obrestnih mer in vračanja posojil, ki jih banka namenja posameznim gospodarskim področjem ali geografskim območjem.

Za vsaj dva instrumenta 1 točka

- Kvantitativni instrumenti so eskontna stopnja, nakup in prodaja vrednostnih papirjev in obvezna rezerva poslovnih bank.

Za vsaj dva instrumenta 1 točka

Kvalitativne instrumente uporablja centralna banka na podlagi lastnih ocen in tako ustvarja neenake pogoje kreditiranja gospodarstva.

Z uporabo kvantitativnih instrumentov centralna banka spreminja pogoje kreditiranja za vse gospodarske subjekte enako.

*Za katero koli od zgoraj navedenih pojasnil ..... 1 točka
(Skupaj 3 točke)*

Ekspanzivna denarna politika:

CB pospešuje gospodarsko aktivnost ..... 1 točka

Eskontna stopnja:

- Če želi pospešiti gospodarsko aktivnost, bo znižala eskontno stopnjo in tako pocenila posojila poslovnim bankam, da bodo lahko dajale cenejša posojila. .... 1 točka

Nakup in prodaja vrednostnih papirjev:

- Če želi pospešiti gospodarsko aktivnost bo centralna banka kupovala vrednostne papirje in s tem povečevala rezerve poslovnih bank, tako pa vplivala na multiplikativno ekspanzijo ponudbe denarja in posojil. .... 1 točka

Obvezna rezerva poslovnih bank:

- Če želi pospešiti gospodarsko aktivnost, bo znižala stopnjo obvezne rezerve in tako povečala posojilno sposobnost poslovnih bank. .... 1 točka

*Za smiselno navedbo ekspanzivnega ukrepanja po 1 točko
(Skupaj 4 točke)*

Denarna politika v Sloveniji

- monetarno politiko v Sloveniji vodi slovenska centralna banka – Banka Slovenije
..... 1 točka
- njen cilj
  - je ohranjanje čim bolj stabilne vrednosti slovenskega tolarja
  - znižanje stopnje inflacije
  - gospodarska stabilnost
  - uravnovešen tečaj tolarja

*Za katero koli navedbo 1 točka
(Skupaj 2 točki)*